

Отримано: 28 лютого 2020 р.

Прорецензовано: 10 березня 2020 р.

Прийнято до друку: 15 березня 2020 р.

e-mail: tina27061991@gmail.com

DOI: 10.25264/2311-5149-2020-16(44)-69-73

Мелешко К. К. Інституціональне та інфраструктурне забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіону. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острого : Вид-во НаУОА, березень 2020. № 16(44). С. 69–73.

УДК: 338.48

JEL-класифікація: R58

Мелешко Кристина Костянтинівна,*аспірант кафедри туризму і готельного господарства,**Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ТА ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ РЕГІОНУ

У статті визначені проблеми та перспективи інституціонального та інфраструктурного забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіону. Зазначено, що туристсько-рекреаційний потенціал це досить ємна концепція, яка містить численні детермінанти, що визначають туристську та рекреаційну привабливість певної території. У результаті проведено дослідження зроблено висновок про наявність тісних структурних та функціональних зв'язків між інституціональним та інфраструктурним забезпеченням управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіонів. Реалізація виваженої державної політики у сфері розвитку інституціонального та інфраструктурного забезпечення галузі туризму і туристсько-рекреаційній сфері дозволить значно підвищити потенційні можливості регіональних туристських комплексів.

Ключові слова: інституціональне та інфраструктурне забезпечення, управління, туристсько-рекреаційний потенціал, регіон.

Мелешко Кристина Константиновна,*аспірант кафедри туризму і готельного господарства,**Харківський національний університет міського господарства імені А.Н. Бекетова*

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ И ИНФРАСТРУКТУРНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННЫМ ПОТЕНЦИАЛОМ РЕГИОНА

В статье определены проблемы и перспективы институционального и инфраструктурного обеспечения управления туристско-рекреационным потенциалом региона. Отмечено, что туристско-рекреационный потенциал – это довольно емкая концепция, которая содержит многочисленные детерминанты, определяющие туристскую и рекреационную привлекательность определенной территории. В результате проведения исследования сделан вывод о наличии тесных структурных и функциональных связей между институциональным и инфраструктурным обеспечением управления туристско-рекреационным потенциалом регионов. Реализация взвешенной государственной политики в сфере развития институционального и инфраструктурного обеспечения отрасли туризма и туристско-рекреационной сфере позволит значительно повысить потенциальные возможности региональных туристских комплексов.

Ключевые слова: институциональное та інфраструктурне забезпечення, управління, туристсько-рекреаційний потенціал, регіон.

Krystyna Meleshko,*postgraduate student of the Department of Tourism and Hospitality,**O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

INSTITUTIONAL AND INFRASTRUCTURAL SUPPORT OF THE TOURIST AND RECREATION POTENTIAL MANAGEMENT IN THE REGION

The article defines the problems and prospects of institutional and infrastructural support for managing the tourist and recreational potential of the region. It has been found that the development of tourism in general, and recreational sphere in particular has a huge impact on the socio-economic status of the country and its regions. It is noted that tourism and recreational potential is a rather capacious concept, which contains numerous determinants that define the tourist and recreational attractiveness of a certain territory. Each region of Ukraine forms its own tourist and recreational potential, which makes it possible to use all available tourist and recreational resources of the region. The author states that the institutional support for managing the tourist and recreational potential of the region is achieved through the interaction of relevant organizations: state regional authorities, tourist public organizations, hospitality companies, banks, insurance companies, investment funds, etc. It is noted that one of the main problems of institutional support for managing the tourist

and recreational potential of the regions is that in Ukraine the number of institutions and their powers are constantly changing, the financing of their activities is not constant, the regional network of institutions is nearly absent. It is noted that the support of the state and regional authorities is extremely important for the development of the tourist and recreational sphere. The problems of infrastructural support of management of tourist and recreational potential of the regions of Ukraine are highlighted. The main ones are: the imperfection of the regulatory and legal framework for the provision of tourist and recreational sphere and the weak development of tourist and recreational infrastructure. Analyzing the current state and problems of institutional and infrastructural support for the management of tourist and recreational potential of the regions of the country, we can see the close structural and functional links that can be traced in the absence of state influence on the development of tourist and recreational activities, and as a consequence – the lack of proper infrastructure for development and outdoor tourism. Therefore, a well-considered state policy in the sphere of tourism and tourist and recreational sphere should combine the interests of business and society, while at the same time enabling the subjects of tourist and recreational activity to act independently. As a result of the research, it was concluded that there are close structural and functional links between institutional and infrastructural support for managing the tourist and recreational potential of the regions. Implementation of a prudent state policy in the sphere of institutional and infrastructural support of the tourism industry development will allow to significantly increase the potential of regional tourist complexes.

Keywords: institutional and infrastructural provision, management, tourism and recreation potential, region.

Постановка проблеми. Розвиток туризму взагалі та зокрема туристсько-рекреаційної сфери має величезний вплив на соціально-економічний стан країни та її регіонів. Сучасне життя неможливо уявити без подорожей, присмних вражень від відпочинку та осмислення того, що кожна людина може себе відчувати частиною великого світу та мати можливість відвідувати різні країни та мста. Все це можливо для соживачів туристських послуг за умови наявності відповідного туристсько-рекреаційного потенціалу в кожному регіоні країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічний базис потенціалу туристичної галузі та рекреаційного потенціалу туристично-рекреаційних територій представлений працями багатьма провідних вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них: О. Бейдик [1], В. Гуляев [2], Ю. Гуменюк [3], С. Дутчак [4], А. Кусков [5], В. Мацола [6], Л. Черчик [7] та ін.

Інституціональному забезпеченню та державному регулюванню туристської сфери присвячені праці таких вчених як О. Білотіл [8], І. Валентюк [9], С. Майстро [10] та ін. Але ряд питань щодо вирішення проблем інституціонального та інфраструктурного забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіону залишилися по за увагою вказаних авторів та потребують детального опрацювання.

Метою статті є визначення проблем та перспектив інституціонального та інфраструктурного забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туристсько-рекреаційний потенціал це досить ємна концепція, яка містить численні детермінанти, що визначають туристську та рекреаційну привабливість певної території. Тобто, кожний регіон України формує свій туристсько-рекреаційний потенціал, який дає можливість використовувати всі наявні туристські та рекреаційні ресурси регіону.

Інституціональне забезпечення будь-якого виду діяльності на регіональному рівні – це дії влади, спрямовані на встановлення інститутів (норм, правил, обмежень) і визначення порядку їх дотримання, спрямовані на досягнення цілей і завдань, які ставить влада у взаємодії із суб'єктами виду економічної діяльності (або за відсутності такої взаємодії).

У табл. 1 проведено систематизацію основних інститутів забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіону.

Так, до основних законодавчих і нормативних актів, які регламентують та регулюють діяльність суб'єктів туристсько-рекреаційної діяльності відносяться: Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р. (зі змінами) [11]; Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 22 червня 2009 р. № 330 [12].

Формалізовані норми поведінки суб'єктів туристсько-рекреаційної діяльності закріплені цими суб'єктами у документах про партнерські зв'язки, якими найчастіше виступають підприємницькі договори та угоди у сфері туризму, торгівлі та фінансових відносин.

Неформальні відносини суб'єктів туристсько-рекреаційної діяльності являють собою мережу відповідних комунікацій і зв'язків, дотримання «неписаних правил» ділової етики, підприємницької культури, підтримки свого іміджу та порядності у стосунках між людьми.

Таблиця 1

**Інститути забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіону
у розрізі правил, норм, установ та організацій**

Інститути забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіону як правила, норми, механізми спонукання	Інститути забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіону як установи та організації	
	Регулюючі	Інститути розвитку
Законодавчі і нормативні акти	Міністерство культури молоді та спорту України	Українська Асоціація туристичних агенцій
Формалізовані норми поведінки суб'єктів туристської діяльності	Департамент туризму у складі Міністерства культури молоді та спорту України	Європейська Мережа підприємництва
Неформальні відносини суб'єктів туристської діяльності	Управління культури і туризму у складі облдержадміністрацій	Наукові установи і організації
Механізми спонукання до дотримання встановлених правил і норм	Антимонопольний комітет	Регіональні туристські організації
	Митна служба	Бізнес-інкубатори
	Податкова інспекція	Туристсько-рекреаційні кластери
	Інші	Інші

(Розроблено автором на основі [13]).

Що стосується механізмів спонукання до дотримання встановлених правил і норм, то для сфери туризму – це, у першу чергу, використання економічних механізмів, оскільки ця сфера є специфічною, та як показує практика, найбільш вразливою від значної кількості факторів, які впливають на отримання матеріальної вигоди.

Інституціональне забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіону досягається через взаємодію відповідних організацій: органів державної регіональної влади, туристських громадських організацій, підприємств гостинності, банків, страхових компаній, інвестиційних фондів тощо.

Однією з основних проблем інституціонального забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіонів є те, що в Україні кількість інституцій та їхні повноваження постійно змінюються, фінансування їхньої діяльності не постійне, регіональна мережа інституцій практично відсутня. Отже, ефективність роботи наявних організацій не забезпечує достатньою мірою реалізацію заходів, необхідних для популяризації туризму в країні і за кордоном [14].

Ще однією проблемою інституціонального забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіону є відсутність взаємопов'язаних дій у різних сегментах відпочинку (проживання, оздоровлення та спорту, харчування, транспорт, дозвілля, інформація, комунікації та ін.).

Зауважимо, що однією із важливіших складових інституціонального забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіону є наявність відповідних засобів розміщення, зокрема санаторно-культурних та оздоровчих. Але, на жаль, в Україні в останні роки спостерігається негативна тенденція щодо розвитку даного напрямку туристсько-рекреаційної сфери.

Для розвитку туристсько-рекреаційної сфери вкрай важливим є підтримка з боку держави та органів регіональної влади. Державна політика у сфері туризму та туристсько-рекреаційної діяльності повинна бути спрямована на виконання наступних завдань:

- розробка законодавчих та фінансово-економічних параметрів розвитку галузі;
- формування та впровадження інвестиційного механізму, спрямованого на розвиток видів та інфраструктури туризму та туристсько-рекреаційної діяльності;
- розробка програм щодо створення інноваційних туристичних продуктів;
- розробка цільових програм щодо підготовки та перепідготовки кадрів;
- розробка та реалізація програм щодо підтримки малого та середнього бізнесу;
- просування українських туристичних продуктів на міжнародний туристичний ринок.

Інфраструктурне та матеріально-технічне забезпечення туристсько-рекреаційної сфери у регіональному вимірі складається із:

- концентрація санаторно-курортних і оздоровчих закладів (кількість закладів на площу регіону), од. / 10 тис. км.²;
- концентрація літніх дитячих закладів оздоровлення та відпочинку (кількість закладів на площу регіону), од. / 10 тис. км.²;
- концентрація ліжкового фонду готелів та інших закладів тимчасового розміщення (кількість ліжко-місць на площу регіону), од. / тис. км.².

Інфраструктурне забезпечення туристсько-рекреаційного потенціалу регіону складається з наступних показників:

- забезпеченість регіону засобами розміщення для різних категорій туристів та рекреантів;
- кількість ліжко-місць у засобах розміщення;
- коефіцієнт завантаження засобів розміщення;
- прибуток із розрахунку на 1 ліжко-місце у закладах розміщення;
- кількість працівників у сфері;
- середня площа засобів розміщення в розрахунку на 1 місце, м²;
- кількість підприємств ресторанного господарства;
- кількість посадочних місць у підприємствах ресторанного господарства в розрахунку на тисячу жителів регіону;
- товарообіг підприємств ресторанного господарства [15].

Інфраструктурне забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіону залежить від рівня споживання туристсько-рекреаційних послуг, основними з яких є:

- комплексні тури (пакет послуг);
- послуги розміщення (короткотерміне проживання);
- послуги харчування;
- транспортні послуги;
- екскурсійне обслуговування;
- культурні та розважальні заходи;
- спортивні заходи;
- придбання сувенірної продукції;
- відвідування магазинів та ТРЦ;
- фінансові послуги (у тому числі страхування).

Основними проблемами інфраструктурного забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіонів України є:

- недосконалість нормативно-правової бази забезпечення туристсько-рекреаційної сфери (законодавчо не унормовано визначення видів туристичної діяльності; не в повній мірі вирішені питання щодо підпорядкування санаторно-курортних та рекреаційних закладів; відсутність визначення джерел фінансування інфраструктурного забезпечення; відсутність сучасної системи податкових пільг для бізнесу у сфері надання туристсько-рекреаційних послуг);

- слабкий розвиток туристсько-рекреаційної інфраструктури (відсутність якісного транспортного забезпечення надання послуг; недостатня кількість доступних готелів у сфері туристсько-рекреаційного бізнесу; високий рівень зношеності комунальної інфраструктури; відсутність якісного інформаційного забезпечення).

Проаналізувавши сучасний стан та проблеми інституціонального та інфраструктурного забезпечення управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіонів країни, можна побачити тісні структурні та функціональні зв'язки, які простежуються у відсутності державного впливу на розвиток туристсько-рекреаційної діяльності, і як наслідок – відсутність належної інфраструктури для розвитку внутрішнього та зовнішнього туризму.

Отже, виважена державна політика у сфері туризму та туристсько-рекреаційній сфері має поєднувати в собі інтереси бізнесу та суспільства, у той же час даючи змогу суб'єктам туристсько-рекреаційної діяльності діяти самостійно.

Висновки. У результаті проведеного дослідження зроблено висновок про наявність тісних структурних та функціональних зв'язків між інституціональним та інфраструктурним забезпеченням управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіонів. Реалізація виваженої державної політики у сфері розвитку інституціонального та інфраструктурного забезпечення галузі туризму і туристсько-рекреаційній сфері дозволить значно підвищити потенційні можливості регіональних туристських комплексів.

Перспективою подальших досліджень має бути розробка методичного підходу до оцінки рівня управління туристсько-рекреаційним потенціалом регіону.

Література:

1. Бейдик О.О. Методологія та методика аналізу рекреаційно-туристських ресурсів України: Дис... д.г.н.: 11.00.02. Київ: Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, 2004. 424 с.
2. Гуляев В. Г. Туризм: экономика, управление, устойчивое развитие: учебник. *Российская международная академия туризма*. Москва: Советский спорт, 2008. 280 с.

3. Гуменюк Ю.П. Організаційно-економічні механізми стимулювання розвитку рекреаційно-туристичного комплексу (на прикладі Тернопільської області): Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.10.01. НАН України. Ін-т регіон. дослідж. Л., 2005. 22 с.
4. Дутчак С. В. Управління регіональним розвитком туризму : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. 128 с.
5. Кусков А. С. Курортология и оздоровительный туризм. Ростов н / Д: Феникс, 2004. 320 с.
6. Мацола В. Рекреаційно-туристичний комплекс України: монографія. Львів: ІРД НАН України, 1997. 259 с.
7. Черчик Л. Стратегічний потенціал рекреаційної системи регіону: теорія, методологія, оцінка: кол. моногр. Луцьк: ЛНТУ, 2008. 224 с.
8. Білотіл О. М. Оцінка стану комплексної державної політики у сфері туризму та курортів на прикладі Причорноморського регіону України. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 17. С. 118-120.
9. Валентюк І. В. Організаційно-економічні механізми державного регулювання туристичної сфери України: автореф. дис. ... канд. держ. упр.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» К., 2005. 20 с.
10. Майстро С. В., Домбровська С. М. Особливості державного управління рекреаційним туризмом України: монографія. Харків, 2017. 198 с.
11. Про туризм : Закон України від 15 вересня 1995 р. (зі змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
12. Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 22 червня 2009 р. № 330 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
13. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: Монографія / О. М. Алимов, А. І. Даниленко, В. М. Трегобчук та ін. Київ: Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005. 520 с.
14. Гурбик Ю. Інституційні проблеми державного регулювання туристичної сфери в Україні. *Інституціональний вектор економічного розвитку*. 2008. Вип. 1(2). URL: http://infotour.in.ua/statti_ukr/gurbyk.htm.
15. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименко. Одеса : ОНЕУ, 2016. 262 с.